

Pozměňovací návrh

k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

I když očkování mělo a má nepochybný přínos ve snižování a eliminaci infekčních nemocí, v současnosti **vyvstávají nové otázky** spojené s povinným očkováním, formami jeho vynucování a řešením jeho závažných nežádoucích účinků.

Právě nyní v souvislosti s novelou zákona o ochraně veřejného zdraví se vynořila **otázka sankcí a jejich až likvidační výše k vynucování povinného očkování** vůči třetím osobám, jako jsou **mateřské školy, organizátoři táborů** aj. Také se objevila otázka **odškodnění jednotlivců**, kterým nežádoucí účinky nařizovaného nebo doporučeného očkování způsobily újmu na zdraví.

V posledních měsících zesílila veřejná diskuze k otázce přiměřenosti vynucování povinného očkování dětí. Petici proti represivnímu přístupu státu v otázce očkování podepsalo přes 20 tisíc lidí.¹ V Poslanecké sněmovně se konalo několik seminářů, na kterých proti současnému nastavení systému povinného očkování vystoupilo i několik lékařů.² Rozhlasový dokument „(Ne)bezpečné očkování“ podrobně zmapoval nejnovější události kolem očkování, dal prostor nezávislým odborníkům a ukázal, že současný systém povinného očkování má více otázek než jasných odpovědí.³

Řada poslanců se podivovala nad tím, že u nás nadále přetrvává represivní model namísto individuálního a vysvětlujícího přístupu typického pro většinu západních demokracií, a podpořila změny k zavedení možnosti individuálního očkovacího kalendáře, odpovědnosti státu a ke zrušení sankcí pro mateřské školy a organizátory táborů. Zákon byl ovšem jako celek bez větší diskuze schválen i s nově upravenými sankcemi.

1 Více v tiskové zprávě spolku ROZALIO a Ligy lidských práv „Lidé odmítají represivní přístup v očkování, petice předána do sněmovny“: <http://llp.cz/2015/05/lide-odmitaji-represivni-pristup-v-ockovani>.

2 Například seminář „Problematika očkování ze dne 14. 4. 2015. Praktická lékařka Magda Zálešáková upozornila na to, že současné nastavení očkování není šetrné, je na úkor dětí a předložila celou řadu návrhů ke zlepšení systému očkování. Neuroložka Veronika Tichá přednesla příspěvek o neurologických komplikacích v souvislosti s infekčními nemocemi i očkováním, ve kterém upozornila na nedostatečné vyhodnocování bezpečnosti vakcín z dlouhodobého hlediska. Prezentace jsou dostupné zde: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3206&ido=1128&td=19&cu=38>.

3 Dokument je možné si poslechnout zde: http://www.rozhlas.cz/dvojka/dobravule/_zprava/nebezpecne-ockovani--1493044.

Proto navrhujeme Senátu přijetí tří samostatných pozměňovacích návrhů, které nevedou ke zrušení povinného očkování (povinnost rodičů nechat dítě očkovat a možnost uložení pokuty rodičům za její nesplnění zůstává zachována), ale **přispívají k tomu, aby nastavení očkování bylo férovější k dětem a poskytovatelům služeb a vzdělání pro děti**, tedy:

- 1) **Zavedení odpovědnosti státu za nežádoucí účinky očkování**
- 2) **Tábory a školy v přírodě – umožnění přístupu částečně očkovaným a neočkovaným dětem na zotavovací akce a zrušení sankcí pro jejich organizátory**
- 3) **Předškolní zařízení - umožnění přístupu částečně očkovaným a neočkovaným dětem do předškolních zařízení a zrušení sankcí pro jejich provozovatele**

1) Zavedení odpovědnosti státu za nežádoucí účinky očkování

Navrhujeme přijetí ustanovení o převzetí odpovědnosti státu, které využije již existujících procesních a hmotněprávních předpisů a jehož výklad se ustálí v praxi ministerstva a soudů.

Očkování je kromě ochrany jednotlivce před infekčními nemocemi také aktem solidarity jednotlivce ke společnosti. Proto by solidarita měla být projevena i opačným směrem – v případě, že očkování poškodí jednotlivce na zdraví, zejména trvalým nebo závažným způsobem. V současné době nesou negativní důsledky očkování sami jednotlivci a jejich rodiny, aniž by měli zákonný nárok na finanční kompenzaci od státu.

K převzetí odpovědnosti státu za újmu způsobenou očkováním vyzval i Ústavní soud v nálezu z ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14. V západních zemích, kde očkování dokonce není povinné, ale jen dobrovolné a státem doporučené, odpovědnost státu existuje, například v Německu, Rakousku a Spojeném království.⁴ Proto navrhujeme převzetí odpovědnosti státu nejen za povinné očkování, ale i státem doporučené a hrazené očkování na základě veřejného zdravotního pojištění.

Přestože se o nutnosti převzetí odpovědnosti státu již roky diskutuje, dosud Ministerstvo zdravotnictví nepředložilo žádný konkrétní návrh. Odkládání převzetí odpovědnosti vede pouze k přetrvávání nespravedlivého stavu.

Není nutné složitě vytvářet ani speciální zákon, ani zakládat odškodňovací fond. Stačí využít již existující procesní předpis o odpovědnosti státu (zákon č. 82/1998 Sb.), podle kterého je uplatněný nárok nejprve projednán ministerstvem a pak případně soudem a podle kterého se projednávají jiné nároky vůči státu.

Občanský zákoník zase podrobně upravuje odškodňování újmy na zdraví, proto není nutné hledat v případě újmy na zdraví po očkování jiný způsob a výpočet odškodnění než je tomu v jiných případech. Jedinou odlišností by mělo být zmírnění příčinné souvislosti, protože v případě újmy na zdraví po očkování nelze s jistotou příčinnou souvislost prokázat. Proto je nutné požadovat pouze prokázání pravděpodobné souvislosti, jako je tomu v Německu.⁵

⁴ Viz analýza „Právní systémy očkování dětí. Analýza právní úpravy vybraných evropských států“, Liga lidských práv, 2010. Dostupné zde: <http://llp.cz/publikace/pravni-systemy-ockovani-deti>.

Podle názoru Ministerstva zdravotnictví se závažné nežádoucí účinky v důsledku očkování vyskytují jen v zanedbatelném měřítku. Proto je na místě v zájmu zvýšení důvěry rodičů v očkování, aby bylo zaručeno odškodnění i rodině s dosud zdravým dítětem, u kterého se v časové souvislosti s očkováním objeví závažná újma na zdraví, která nemá jinou zjištěnou příčinu než očkování, a tudíž je očkování pravděpodobnou příčinou této újmy.

Návrh změny:

V § 46 se vkládá nový odstavec v tomto znění: **„Za újmu nikoliv zanedbatelnou, způsobenou v pravděpodobné souvislosti s pravidelným, zvláštním a mimořádným očkováním a očkováním hrazeným z veřejného zdravotního pojištění na základě zvláštního předpisu, nese odpovědnost stát. Má se za to, že způsobení této újmy je nesprávným úředním postupem a újma se odškodňuje v řízení dle zvláštního předpisu upravujícího odpovědnost státu za nesprávný úřední postup a za použití ustanovení občanského zákoníku o náhradě újmy a o promlčení. V řízení jedná za stát Ministerstvo zdravotnictví“.**

2) Tábory a školy v přírodě – rovný přístup a zrušení sankcí

Navrhujeme zrušit podmínku povinného očkování pro přístup dítěte na zotavovací akce a sankce s tím spojené pro organizátory těchto akcí. V zákoně by zůstala zachována podmínka zdravotní způsobilosti k účasti na zotavovací akci, ale očkování by se již nadále nevyžadovalo.

V současné době je podrobení se povinnému očkování podmínkou pro účast dítěte na zotavovací akci, jako je škola v přírodě, lyžařský výcvik nebo letní tábor. Organizátorovi akce bude za přijetí nekompletně očkovaného dítěte hrozit v souladu s novelou schválenou Poslaneckou sněmovnou **pokuta až do výše 30.000 Kč**, jak vyplývá z nového ustanovení § 92d odst. 3 písm. b) a odst. 7 písm. b).

Zákaz přístupu nekompletně očkovaných dětí na zotavovací akce je **nepřiměřený a diskriminační** vůči dítěti. Tento zákaz nemá prakticky obdoby ani v západních, ani ve východních evropských zemích a **není zaveden v žádné z našich sousedních zemí včetně Slovenska**. Jako opatření k ochraně veřejného zdraví není tento zákaz nijak rozumně zdůvodněn. Sankce vůči organizátorům zotavovacích akcí považuje za „nesmyslnou represii“, která by se měla odstranit, i profesor Beran z 2. LF UK v Praze.⁶

Ve skutečnosti jde tedy o sankci vůči rodičům, kteří nesplnili bezezbytku očkovací povinnost. Přitom rodiče se většinou rozhodují nedokončit kompletně očkování nebo neočkovat z důvodu zájmu dítěte, např. po nežádoucích účincích očkování nebo z důvodu zdravotního stavu dítěte (alergie, ekzémy apod.), kdy jim ale není oficiálně uznána zdravotní kontraindikace.

⁵ Viz prezentace „Právní úprava očkování v Německu a v zahraničí“, Marie Barešová. Presentováno na semináři v Poslanecké sněmovně „Povinné očkování dětí: výhody, nevýhody, alternativní cesty“ dne 20. 10. 2014. Dostupné zde: <http://slideplayer.cz/slide/2614046>.

⁶ Co změnit při očkování dětí? Jiří Beran. Mladá Fronta Dnes, 25. 4. 2015.

Touto sankcí jsou dotčeny zájmy dětí, které jsou tak vyčleněny z dětského kolektivu. Dítě, které běžně chodí do základní školy nebo např. do skautu a tráví tam se svými spolužáky a kamarády čas po celý rok, tak s nimi nemůže jet na školu v přírodě nebo skautský tábor. Jsou také dotčeny zájmy organizátorů těchto akcí, kteří se vystavují riziku likvidační pokuty v případě, kdy se rozhodnou takové dítě na akci přijmout.

Návrh změny:

V § 9 odst. 1 se odstraňuje tato část věty: „*podrobilo se stanoveným pravidelným očkováním nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo že se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci,*“

Pozměněné znění § 9 odst. 1:

„§ 9

Podmínky účasti dětí ve škole v přírodě a na zotavovací akci

(1) Škola může na školu v přírodě vyslat jen dítě, které

a) je zdravotně způsobilé k účasti na ní a ~~podrobilo se stanoveným pravidelným očkováním nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo že se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci,~~

b) nejeví známky akutního onemocnění (například horečky nebo průjmu), a

c) ve 14 kalendářních dnech před odjezdem do školy v přírodě nepřišlo do styku s fyzickou osobou nemocnou infekčním onemocněním nebo podezřelou z nákazy animu není nařízeno karanténní opatření.

3) Předškolní zařízení – rovný přístup a zrušení sankcí

Navrhujeme zrušit podmínku kompletního povinného očkování pro přijetí dítěte do předškolního zařízení a nahradit ji povinností předložit potvrzení o tom, která povinná očkování byla provedena.

Stejně jako u zotavovacích akcí je v současné době podrobení se povinnému očkování podmínkou pro přijetí dítěte do předškolního zařízení, tedy do mateřské školy, do dětské skupiny, ale nově po schválené novele Poslaneckou sněmovnou též do hlídacích koutků. Provozovateli bude za přijetí nekompletně očkovaného dítěte hrozit v souladu s touto novelou **pokuta až do výše 500.000 Kč**, jak vyplývá z nového ustanovení § 92k odst. 4 a odst. 6 písm. d).

Opět jako u zotavovacích akcí je zákaz přístupu nekompletně očkovaných dětí do předškolních zařízení **nepřiměřený a diskriminační** vůči dítěti a **zasahuje do jeho práva na vzdělání**. Upozornila na to i veřejná ochránkyně práv, podle které si stát dítě bere jako rukojmí a trestá jeho rodiče i dítě odepřením vzdělání dítěti, aniž by posuzoval skutečné rizika ohrožení ostatních dětí v konkrétním předškolním zařízení. Ochránkyně také poukázala na spornost tohoto opatření na následujících příkladech:⁷

⁷ Viz vyjádření veřejné ochránkyně práv ze dne 19. 8. 2014, sp. zn.: 19/2014/SZD/MP. Dostupné zde: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Zvlastni_opravneni/ustavni_soud/SZD-19-2014-ockovani.pdf.

- Vyžaduje se i očkování proti nemocem, jejichž přenos mezi dětmi v předškolních zařízeních nepřipadá v úvahu (tetanus, žloutenka typu B, obrna).
- Kompletní očkování se vyžaduje i v případě, kdy jsou všechny ostatní děti očkovány.
- Povinnost očkování není uložena i personálu vzdělávacích zařízení (a ani se u personálu proočkovanost ze zákona nijak nekontroluje).
- Podmínka očkování pomine, jakmile se na dítě začne vztahovat povinná školní docházka.
- Přehnanost tohoto opatření vynikne ve srovnání s preventivními opatření přijímanými okolními státy, které dočasně omezují přístup nemocných a neočkovaných dětí do vzdělávacích zařízení až v okamžiku výskytu onemocnění, a to po omezenou dobu.

K poslednímu argumentu ochránkyně lze dodat, že ani v jednom našem sousedním státě včetně Polska a Slovenska se očkování nevyžaduje jako podmínka pro přijetí dítěte do předškolního zařízení. V ČR je podmínkou očkování proti celkem 9 nemocem a stačí, aby dítěti chyběla jen dávka očkovací látky, a už není považováno za řádně očkované, přestože se mu s nejvyšší pravděpodobností vytvořila imunita.

Touto sankcí jsou dotčeny zájmy dítěte, které je vyčleněno z dětského kolektivu a předškolního vzdělávání, ale i jeho rodina, neboť obvykle matka dítěte nemůže nastoupit zpět do práce. Jsou také dotčeny zájmy poskytovatelů těchto služeb, kteří se vystavují riziku likvidační pokuty, pokud se rozhodnou dítě přijmout nebo pokud se rozhodnou udělit dítěti z podmínky očkování zatím právně nejistou a v zákoně nezakotvenou výjimku z důvodu víry, svědomí a myšlení rodičů, kteří ji uplatňují na základě rozhodovací činnosti soudů.

Nahrazením podmínky kompletního povinného očkování podmínkou předložit potvrzení o očkování se dostaneme na úroveň ochrany veřejného zdraví v Německu, kde v případě výskytu onemocnění mohou být přijata adretná opatření (např. dočasné vyloučení neočkovaných). Předejde se tak důsledkům současného striktního zákona, který řada rodičů obchází falšováním lékařského potvrzení a kdy státní orgány nemají informace o skutečné proočkovanosti v předškolních zařízeních.

Návrh změny:

V ustanovení § 50 se nahrazuje část věty „*se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním, má doklad, že je proti nákaze imunní nebo se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci*“ tímto zněním „*má potvrzení o tom, jakým stanoveným pravidelným očkováním a v jakých termínech se podrobilo*“.

Pozměněné znění § 50:

§ 50

*Poskytovatel služby péče o dítě v dětské skupině a dále právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, která provozuje v provozovně živnost nebo v případě právnické osoby též jinou činnost, v jejíž náplni je péče oděti do 3 let věku, nebo mateřská škola, s výjimkou zařízení uvedených v § 46 odst.4 větě druhé a zařízení, do nichž je docházka povinná, mohou přijmout pouze dítě, které **má potvrzení o tom, jakým stanoveným pravidelným očkováním a v jakých termínech se podrobilo se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním, má doklad, že je proti nákaze imunní nebo se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci.***

Kontakty:

Tereza Hrubá, právnička Ligy lidských práv, e-mail: thruba@llp.cz, tel. 603 229 053

Martina Suchánková, předsedkyně spolku ROZALIO – Rodiče za lepší informovanost a svobodnou volbu v očkování, e-mail: martina.suchankova@rozalio.cz, tel. 605 214 798